

ĮMONIŲ BANKROTO VALDYMO DEPARTAMENTAS PRIE ŪKIO MINISTERIJOS

ĮMONIŲ BANKROTO TENDENCIJŲ ANALIZĖ

2014-03-20 Nr. A4-330

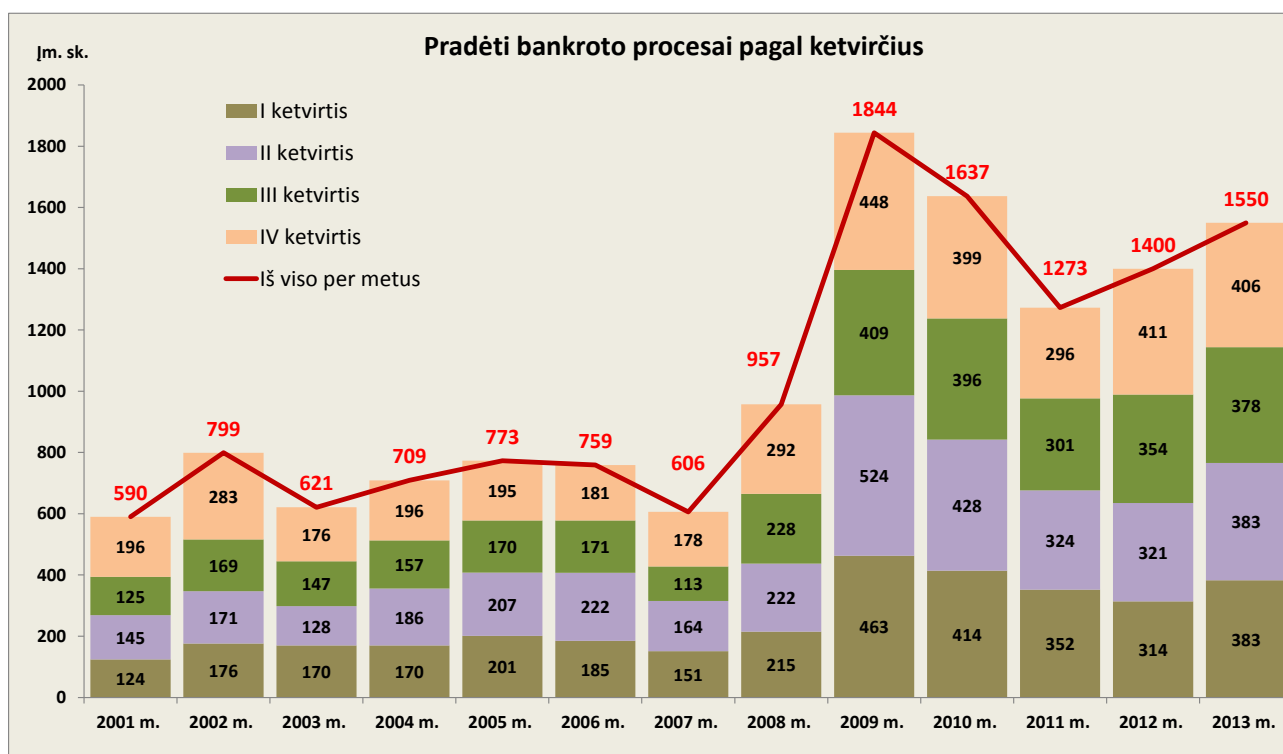
Vilnius

Įmonių bankroto lygis Lietuvoje

Nuo 1993 m. sausio 1 d. iki 2013 m. gruodžio 31 d. bankrotas buvo paskelbtas 14533 įmonėms, iš kurių 10488 įmonėms (72,2 proc.) bankroto procesas baigtas, o 4045 įmonėms (27,8 proc.) tebevykdomas.

2013 m. bankroto procesai buvo pradėti 1550 įmonių. Šis skaičius yra 150 įmonių arba 10,7 proc. didesnis nei 2012 m. (1400 įm.), 277 įmonėmis arba 21,8 proc. didesnis nei 2011 m. (1273 įm.), tačiau 87 įmonėmis arba 5,3 proc. mažesnis nei 2010 m. (1637 įm.) ir 295 įmonėmis arba 16 proc. mažesnis nei 2009 m. (1844 įm.) (žr. 1 paveikslą).

1 paveikslas

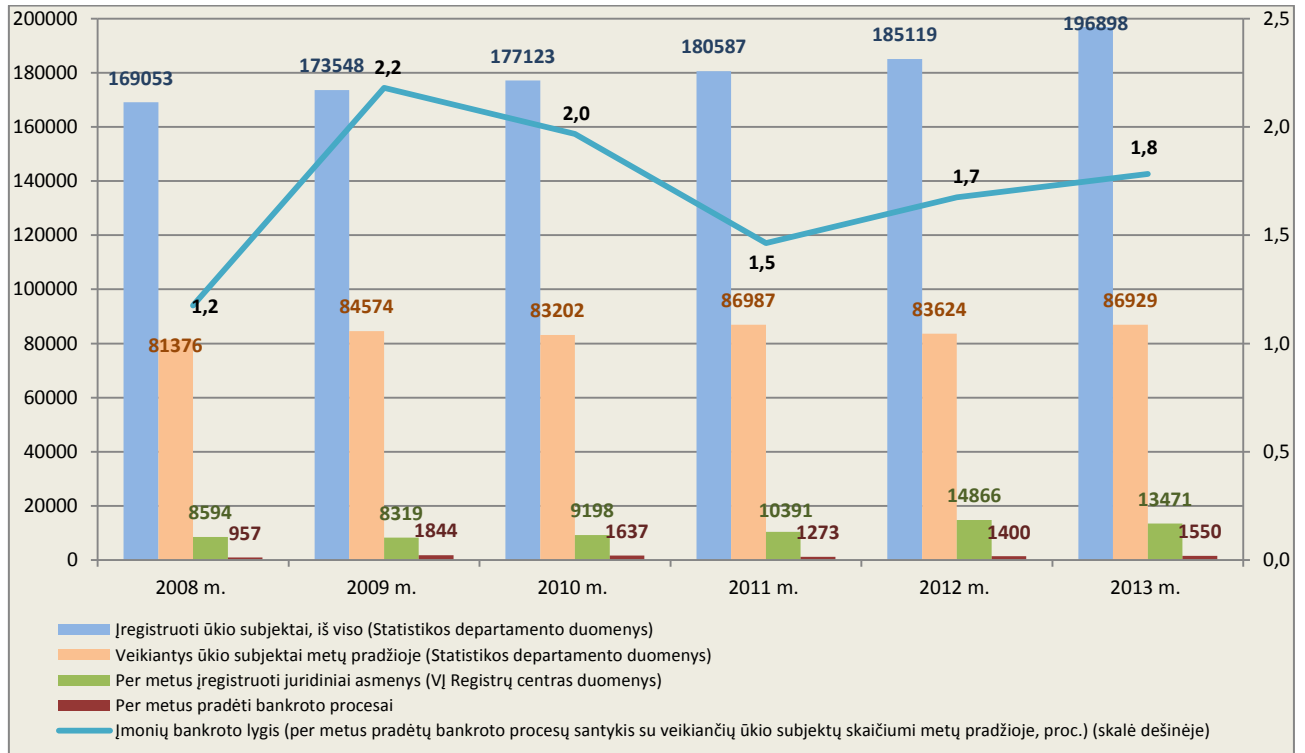

Vertinant ne absoliutų įmonių bankrotų skaičių, o įmonių bankroto skaičiaus procentinį santykį su šalyje veikiančių ūkio subjektų skaičiumi¹ (toliau – įmonių bankroto lygis), matyti, kad per 2009 metus bankrutuojančių įmonių dalis visame aktyvių ūkio subjektų skaičiuje išaugo beveik dvigubai ir siekė 2,2 proc., kai tuo tarpu iki 2008 m. krizės kasmet bankrutuodavo apie 1 proc. visų

¹ Lietuvos statistikos departamentas, skelbdamas šią statistiką, veikiančiu ūkio subjektu laiko Juridinių asmenų registre įregistruotą ūkio subjektą, vykdančią ekonominę veiklą, turintį darbuotojų ir (arba) pajamų.

šalyje veikiančių ūkio subjektų. 2010-2011 m. buvo matoma įmonių bankroto lygio kritimo tendencija, tačiau 2012 m. įmonių bankroto lygis vėl pakilo ir siekė 1,7 proc., o 2013 m. – 1,8 proc. (žr. 2 paveikslą).

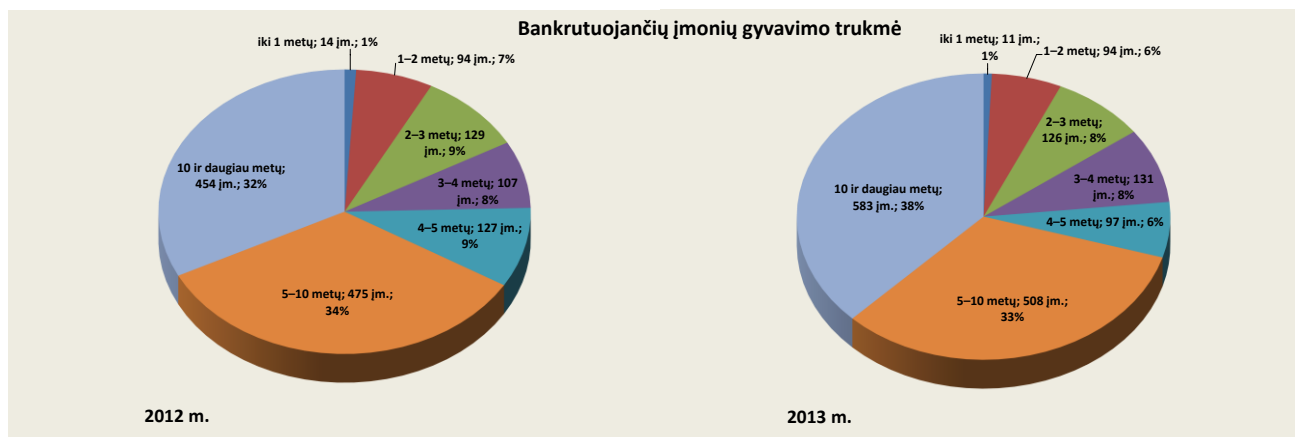
2 paveikslas

Bankrutuojančių įmonių gyvavimo trukmė

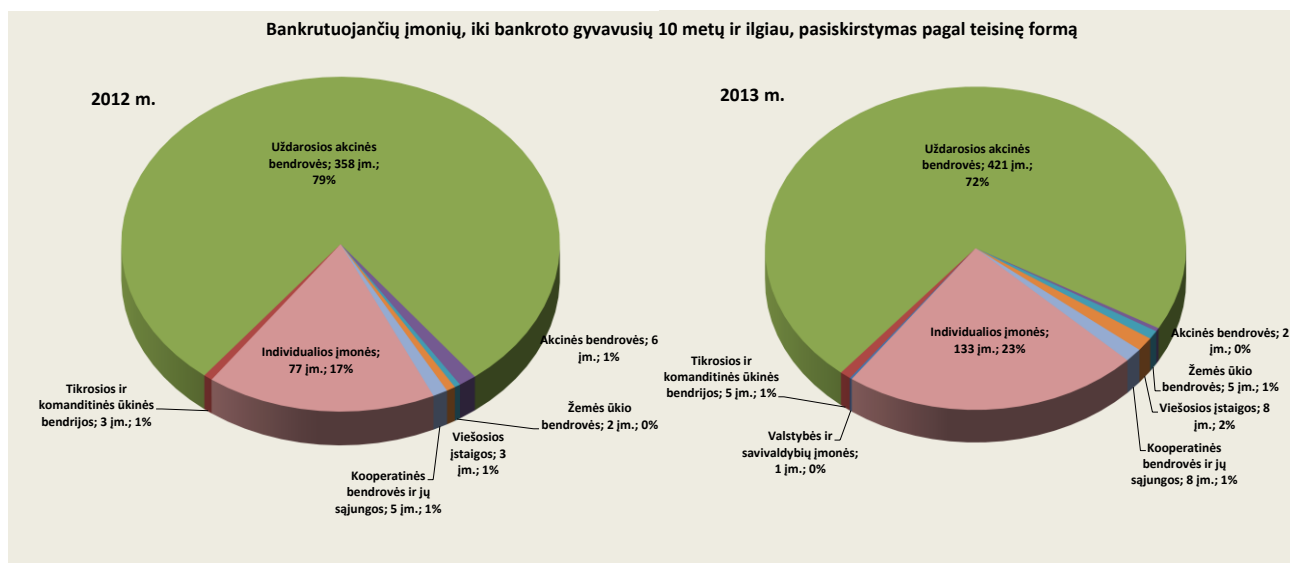
Analizuojant bankrutuojančių įmonių pasiskirstymą pagal gyvavimo trukmę iki bankroto matyti, kad didžiąją dalį (apie 70 proc.) bankrutuojančių įmonių sudaro 5 metus ir ilgiau gyvavusios įmonės. Atkreiptinas dėmesys, kad vidutinė per 2013 m. bankrutavusių įmonių gyvavimo trukmė siekia 9,4 m., kai tuo tarpu 2012 m. vidutinė bankrutuojančių įmonių gyvavimo trukmė buvo 8,5 m. Tokią tendenciją lėmė tai, kad 2013 m. įmonių, iki bankroto gyvavusių 10 metų ir ilgiau, bankroto procesų dalis išaugo ir sudarė 38 proc. (583 įm.) (žr. 3 paveikslą).

3 paveikslas

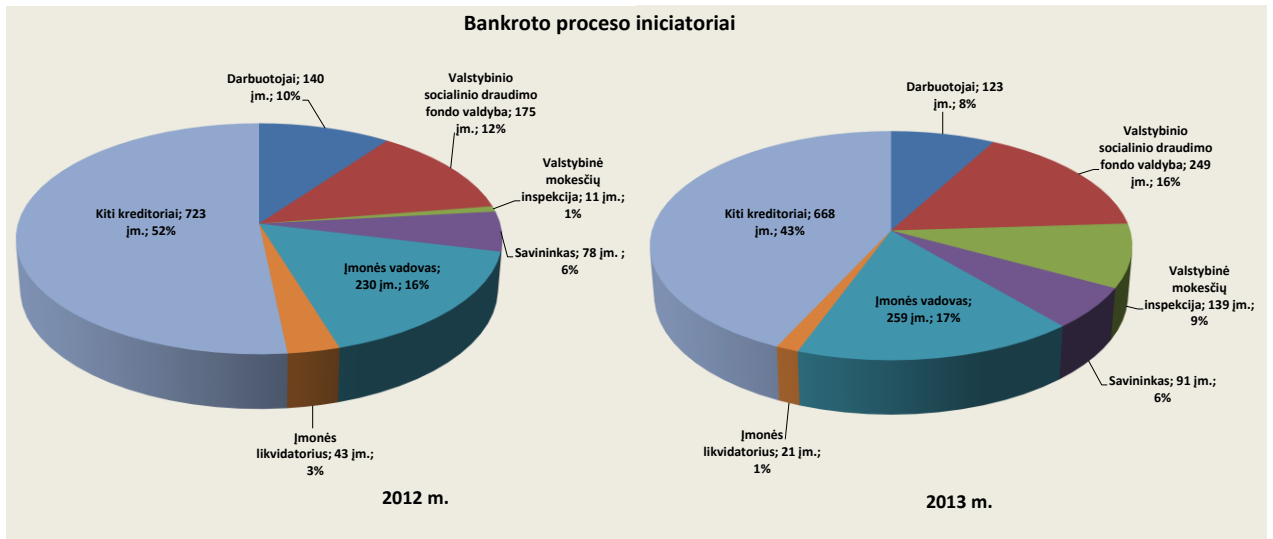
Analizuojant bankrutuojančių įmonių, iki bankroto gyvavusių 10 metų ir ilgiau, pasiskirstymą pagal teisinę formą matyti, kad didžiąją dalį (daugiau nei 70 proc.) tokių įmonių sudaro uždarnosios akcinės bendrovės. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad 2013 m. bankrutuojančių individualių įmonių, iki bankroto gyvavusių 10 metų ir ilgiau, dalis išaugo ir sudarė 23 proc. (žr. 4 paveikslą). Tai daugiausiai individualios įmonės, įsteigtos pirmaisiais metais po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo ir užsiimančios smulkiu ar vidutiniu verslu: mažmenine prekyba (beveik 30 proc.) tiek nespecializuotuose parduotuvėse, kurios vyrauja maistas, gėrimai ir tabakas, tiek specializuotuose (duonos, konditerijos gaminių; metalo dirbinių, dažų ir stiklo; drabužių, avalynės ir odos gaminių; gėlių, sodinukų, sėklų ir trąšų; ir kt.) parduotuvėse; didmenine prekyba (15 proc.) – automobilių ir lengvųjų variklinių transporto priemonių, jų dalių ir pagalbinių reikmenų pardavimas, maisto produktų, vaisių, uogų ir daržovių didmeninė prekyba; apdirbamąja gamyba (16 proc.) – medienos pjaustymas ir obliavimas, duonos ir konditerijos gaminių gamyba, drabužių siuvimas ir kt.; transportu (9 proc.) – keleivių vežimas miesto arba priemiestiniu sausumo transportu, krovininis kelių transportas ir kt.

4 paveikslas

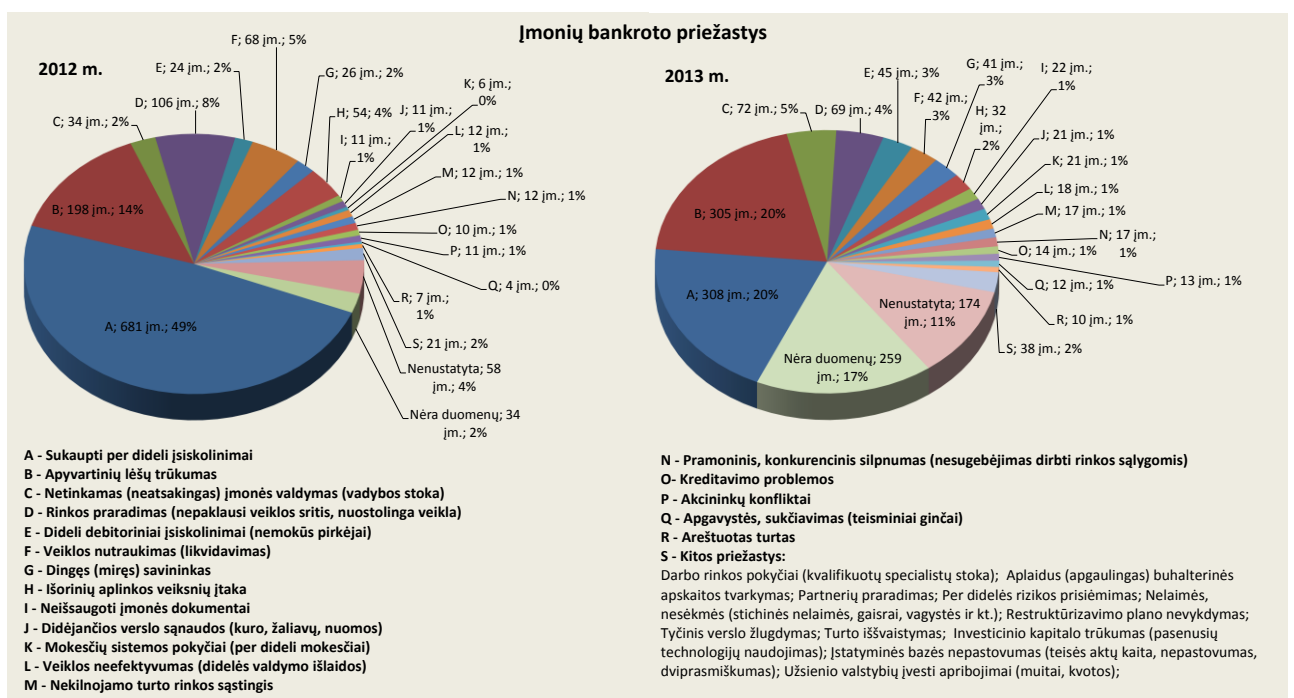
Bankroto procesų iniciatoriai ir bankroto priežastys

Analizuojant bankrutuojančių įmonių pasiskirstymą pagal bankroto proceso iniciatorius matyti, kad didžiąją dalį (apie 50 proc.) per metus pradedamų bankroto procesų inicijuoja kiti kreditoriai. Atkreiptinas dėmesys, kad 2013 m. ypač išaugo Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) inicijuotų įmonių bankroto procesų dalis: per 2013 m. VMI iniciatyva pradėti 139 įmonių bankroto procesai (9 proc. visų 2013 m. pradėtų bankroto procesų), kai tuo tarpu 2012 m. VMI bankroto procesą inicijavo 11 įmonių (1 proc. visų 2012 m. pradėtų bankroto procesų). 2013 m. taip pat išaugo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos (toliau – VSDFV) inicijuojamų bankroto procesų dalis (žr. 5 paveikslą).

Tokia tendencija rodo, kad vis daugiau įmonių bankrutuoja, nes nesugeba tinkamai įvykdyti su mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų mokėjimu susijusių įsipareigojimų. Visgi tikėtina, kad šios valstybės institucijos, turėdamos interesą išsaugoti darbo vietas ir mokesčių mokėtojus, inicijuoja bankroto procesus tik visiškai nemokioms įmonėms, kai susidariusių įsiskolinimų nepavyksta išsieti kitomis priemonėmis.

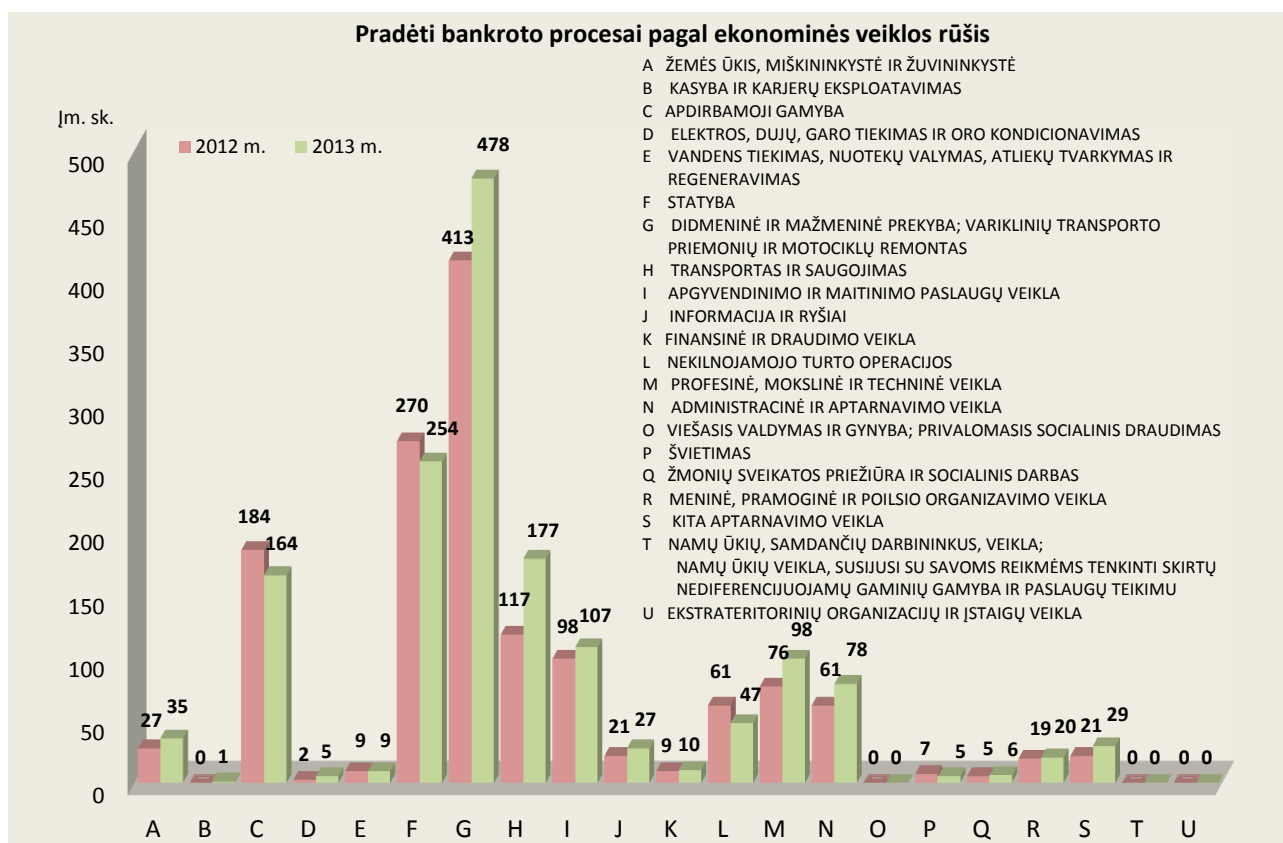
Išanalizavus įmonių, kurioms 2012-2013 m. pradėti bankroto procesai, bankroto ataskaitose nurodytas bankroto (nemokumo) priežastis, matyti, kad dažniausiai įmonių bankrotas siejamas su sukauptais per dideliais įsiskolinimais. Taip pat tarp pagrindinių priežasčių – apyvartinių lėšų trūkumas, netinkamas (neatsakingas) įmonės valdymas bei rinkos praradimas (žr. 6 paveikslą).

Įmonių bankrotas skirtinguose Lietuvos ekonomikos sektoriuose

Nemažėjantis įmonių bankroto lygis šalyje verčia tokių tendencijų priežasčių ieškoti stebint atskirus verslo sektorius. Analizuojant bankrutavusių įmonių pasiskirstymą pagal ekonominės veiklos rūšis matyti, kad 2012-2013 m. daugiausia bankrutavo didmenine ir mažmenine prekyba (apie 30-31 proc.), apdirbamąja gamyba (apie 11-13 proc.), statyba (apie 16-19 proc.) bei transportu ir saugojimu (apie 8-11 proc.) užsiimančios įmonės (žr. 7 paveikslą).

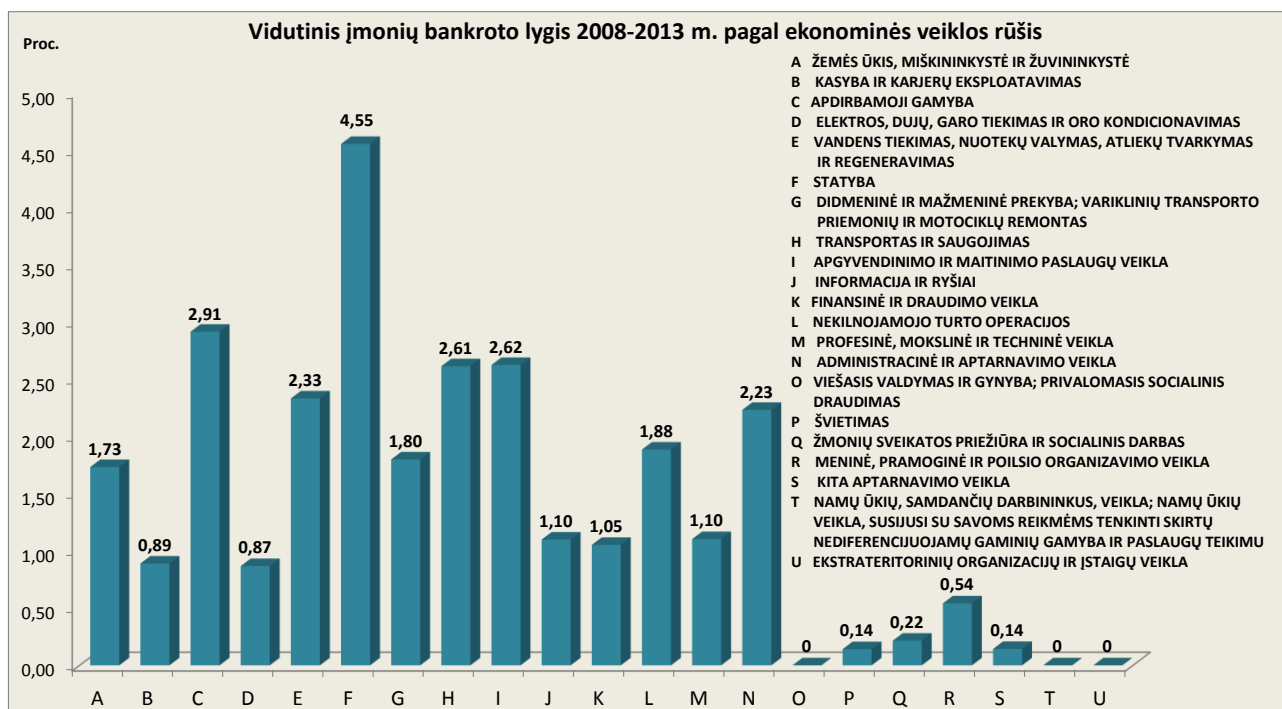
7 paveikslas

Prekyba, gamyba, transportu ir saugojimu bei statyba užsiimančių įmonių dominavimą tarp bankrutuojančių įmonių lemia tai, kad šioms sektoriams priklausančios įmonės sudaro didžiąją dalį Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų: Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2013 m. pradžioje Lietuvoje veikė 86929 ūkio subjektai, iš kurių 25 proc. veikė prekybos, 7,8 proc. – gamybos, 7,5 proc. – transporto ir saugojimo, o 6,9 proc. – statybos sektoriuose. Todėl tikslingiau būtų analizuoti įmonių bankroto lygio tarp skirtingomis ekonominės veiklomis užsiimančių ūkio subjektų skirtumus. 8 paveiksle matyti, kad 2008-2013 m. statybos (vidutiniškai apie 4,6 proc.) bei apdirbamosios gamybos (vidutiniškai apie 3 proc.) sektoriuose įmonių bankroto lygis buvo didžiausias. Nuo 2008 m. aukštesniu nei įmonių bankroto lygio vidurkis šalyje (apie 1,7 proc.) taip pat pasižymėjo transportu ir saugojimu (vidutiniškai apie 2,6 proc.), apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla (vidutiniškai apie 2,4 proc.), administracine ir aptarnavimo veikla (vidutiniškai apie 2,3 proc.), vandens tiekimo, nuotekų valymo, atliekų tvarkymo ir regeneravimo (vidutiniškai apie

2,2 proc.), nekilnojamojo turto operacijomis (vidutiniškai apie 2 proc.) bei didmenine ir mažmenine prekyba (vidutiniškai apie 1,9 proc.) užsiimantys ūkio subjektai.

8 paveikslas

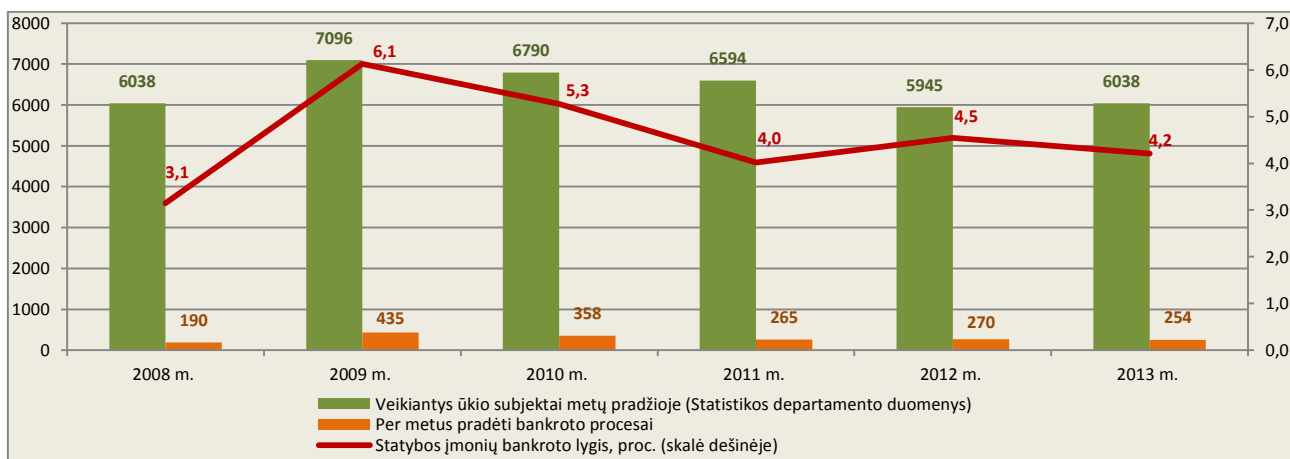

Kadangi 2008-2013 m. didžiausias įmonių bankroto lygis buvo fiksuojamas statybos ir apdirbamosios gamybos sektoriuose, atlikta detalesnė įmonių bankroto tendencijų šiuose sektoriuose analizė.

Statybos įmonių bankroto tendencijos

Kaip minėta, 2008-2013 m. statybos sektoriuje per metus bankrutavo vidutiniškai apie 4,6 proc. šiame sektoriuje veikiančių ūkio subjektų (žr. 9 paveikslą).

9 paveikslas

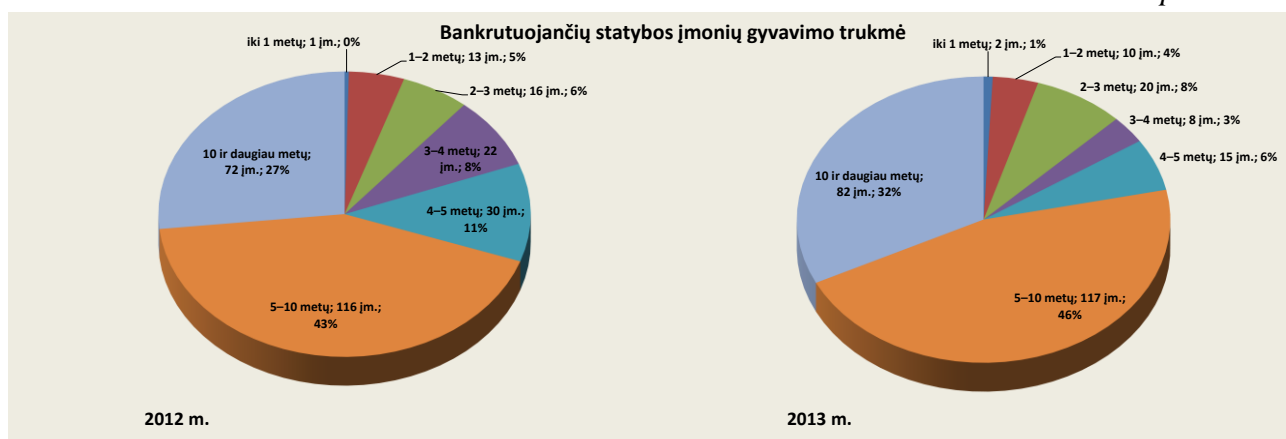

Daugiau nei 60 proc. bankrutavusių statybos įmonių sudaro pastatų statyba (gyvenamųjų ir ne gyvenamųjų pastatų, naujų pastatų statyba, statybų plėtra, pastatų remontu, restauravimu ir

rekonstravimu), o apie 30 proc. – specializuota statybos veikla (statinių nugriovimu ir statybvietės paruošimu, elektros, elektros sistemų, vandentiekio, šildymo, oro kondicionavimo ir kitos įrangos įrengimu, statybos baigimu ir apdaila, tinkavimu, staliaus dirbinių įrengimu, grindų ir sienų dengimu, dažymu ir stiklinimu, stogų dengimu) užsiimančios įmonės. Bankrutuojančių inžinerinių statinių statyba (kelių, geležinkelių, automagistralių tiesimas, komunalinių nuotekų, elektros ir telekomunikacijos statinių statyba, vandens statinių statyba) užsiimančių įmonių dalis nėra ženkli, kadangi apskritai inžinerinių statinių statybos veikla užsiimančių įmonių skaičius nėra didelis (sudaro apie 5 proc. viso statybos sektoriaus). Be to, inžinerinių statinių statybai įtakos turi valstybinės ir Europos Sąjungos lėšos, dažniausiai valstybė yra pagrindinis tokių įmonių klientas.

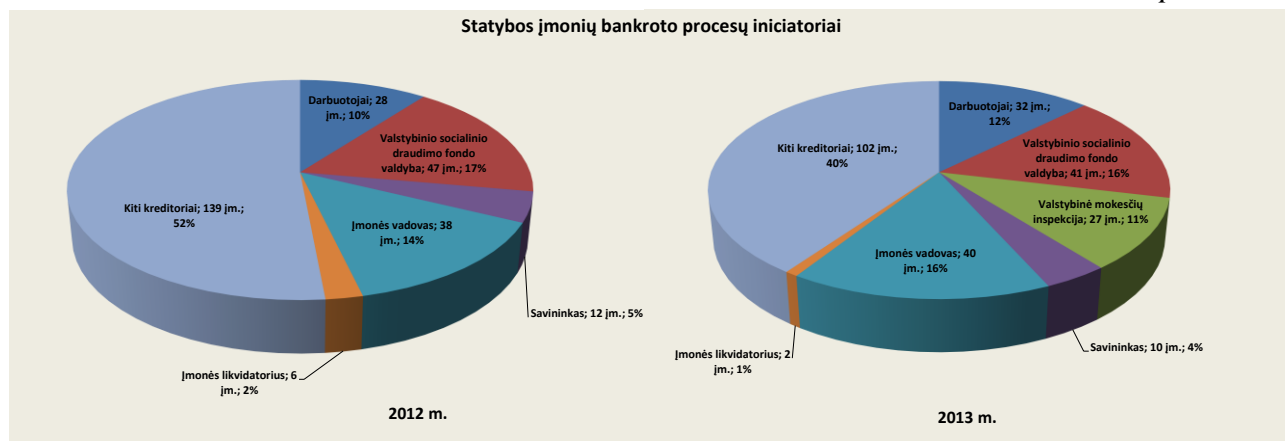
Analizuojant bankrutuojančių statybos įmonių pasiskirstymą pagal gyvavimo trukmę iki bankroto matyti, kad 2013 m. statybos įmonių, iki bankroto gyvavusių 5 metus ir ilgiau, bankroto procesų dalis išaugo ir sudarė 78 proc. (199 įm.) (žr. 10 paveikslą). Tai nulėmė, kad vidutinė per 2013 m. bankrutavusių statybos įmonių gyvavimo trukmė pasiekė 9,2 m., kai tuo tarpu 2012 m. vidutinė bankrutuojančių statybos įmonių gyvavimo trukmė buvo 8 m.

10 paveikslas

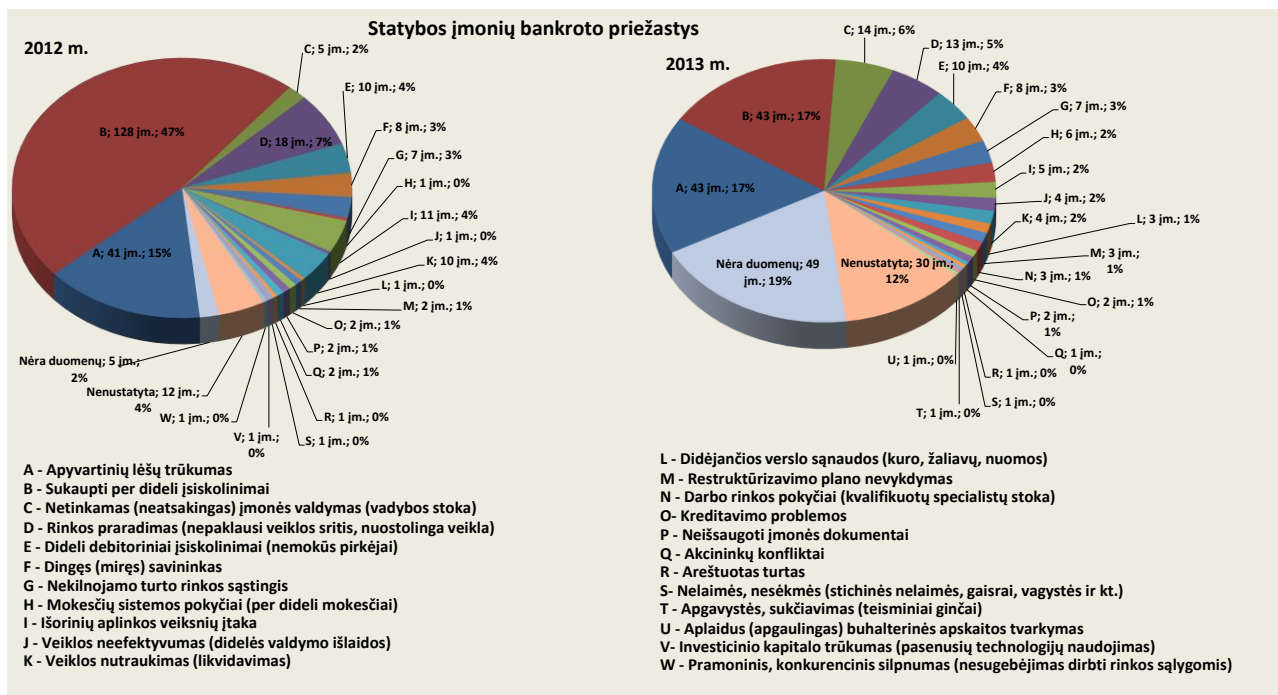
Analizuojant bankrutuojančių statybos įmonių pasiskirstymą pagal bankroto proceso iniciatorius matyti, kad didžiąją dalį (40-50 proc.) per metus pradedamų bankroto procesų inicijuoja kiti kreditoriai. Per 2013 m. VMI iniciatyva pradėti 27 statybos įmonių bankroto procesai (11 proc. 2013 m. pradėtų bankroto procesų), kai tuo tarpu VMI neinicijavo nė vieno iš 2012 m. pradėtų statybos įmonių bankroto procesų. 2013 m. taip pat išaugo darbuotojų, įmonės vadovo ir VSDFV inicijuotų statybos įmonių bankroto procesų dalis (žr. 11 paveikslą).

11 paveikslas

Išanalizavus statybos įmonių, kurioms 2012-2013 m. pradėti bankroto procesai, bankroto ataskaitose nurodytas bankroto (nemokumo) priežastis, matyti, kad dažniausiai statybos įmonių bankrotas siejamas su sukauptais per dideliais įsiskolinimais ir apyvartinių lėšų trūkumu (žr. 12 paveikslą). Didelį skolinto kapitalo ir apyvartinių lėšų poreikį lemia šio sektoriaus specifika – statybų sektoriaus atliekami projektai yra ilgalaikiai ir jų atsipirkimo laikas yra ilgas, o užsakovai už atliktus darbus dažniausiai atsiskaito po projektų įgyvendinimo, todėl statybos įmonės veiklai vykdyti ir naujiems projektams įgyvendinti nemažai lėšų skolinasi.

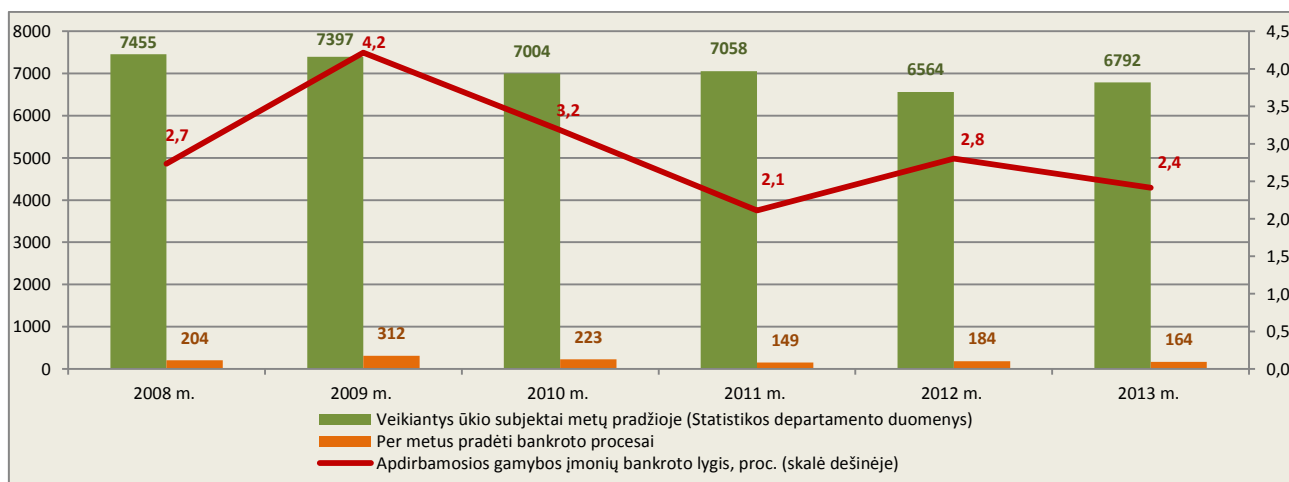
12 paveikslas

Apdirbamosios gamybos įmonių bankroto tendencijos

Kaip minėta, 2008-2013 m. apdirbamosios gamybos sektoriuje per metus bankrutavo vidutiniškai apie 3 proc. šiame sektoriuje veikiančių ūkio subjektų (žr. 13 paveikslą).

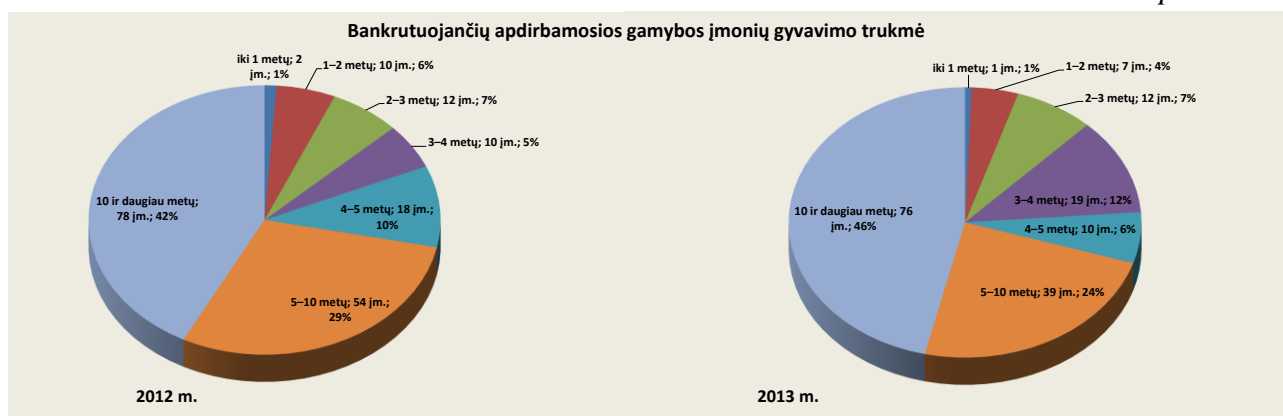
13 paveikslas

Daugiau nei 30 proc. bankrutavusių apdirbamosios gamybos įmonių sudaro medienos ir medienos gaminių, tame tarpe ir baldų, gamyba, apie 20 proc. – maisto produktų (ypatingai mėsos produktų, duonos gaminių) gamyba, apie 10 proc. – drabužių siuvimu, apie 8 proc. – metalo gaminių gamyba užsiimančios įmonės. Turbūt reikšmingiausi bankroto rizikos veiksniai gamybos sektoriuje – stambių gamintojų dominavimas ir gamybos išteklių kainos. Šis sektorius pasižymi gana didele koncentracija, todėl daugiausia bankrutuoja smulkios ir mažos įmonės, kurioms pakankamai sunku konkuruoti su didelėmis bendrovėmis, taip pat su pigesniais importuojamais gaminiais.

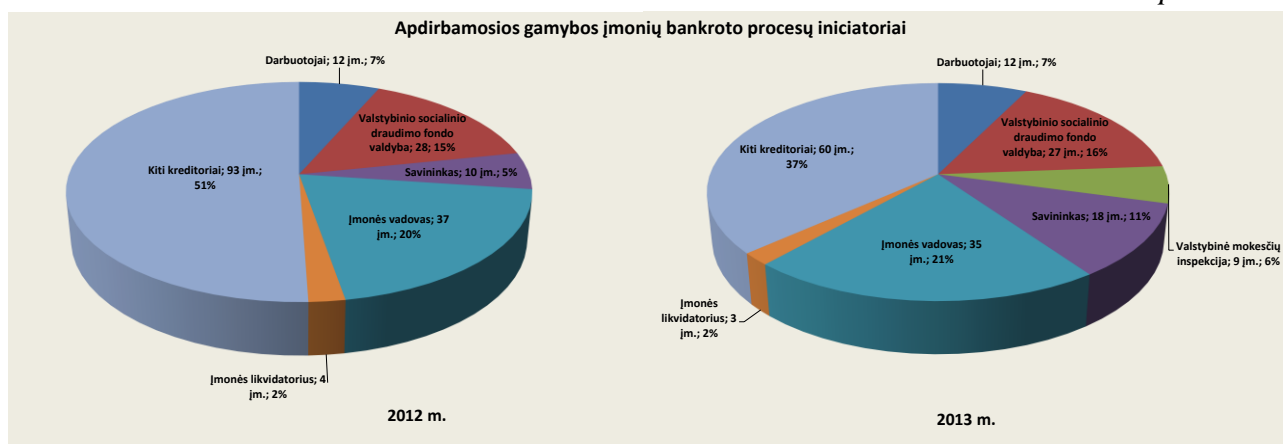
Analizuojant bankrutuojančių apdirbamosios gamybos įmonių pasiskirstymą pagal gyvavimo trukmę iki bankroto matyti, kad, kaip ir statybos sektoriuje, dažniausiai bankrutuoja 5 metus ir ilgiau gyvavusios įmonės (2013 m. – 115 įm. arba 70 proc., 2012 m. – 132 įm. arba 71 proc.) (žr. 14 paveikslą). Tačiau lyginant su vidutine bankrutavusių įmonių gyvavimo trukme statybos sektoriuje matyti, kad apdirbamosios gamybos sektoriuje 2012-2013 m. bankrutavo vidutiniškai ilgiau gyvavusios įmonės: 2012 m. vidutinė bankrutuojančių apdirbamosios gamybos įmonių gyvavimo trukmė buvo 9,4 m., o 2013 m. – 10,6 m.

14 paveikslas

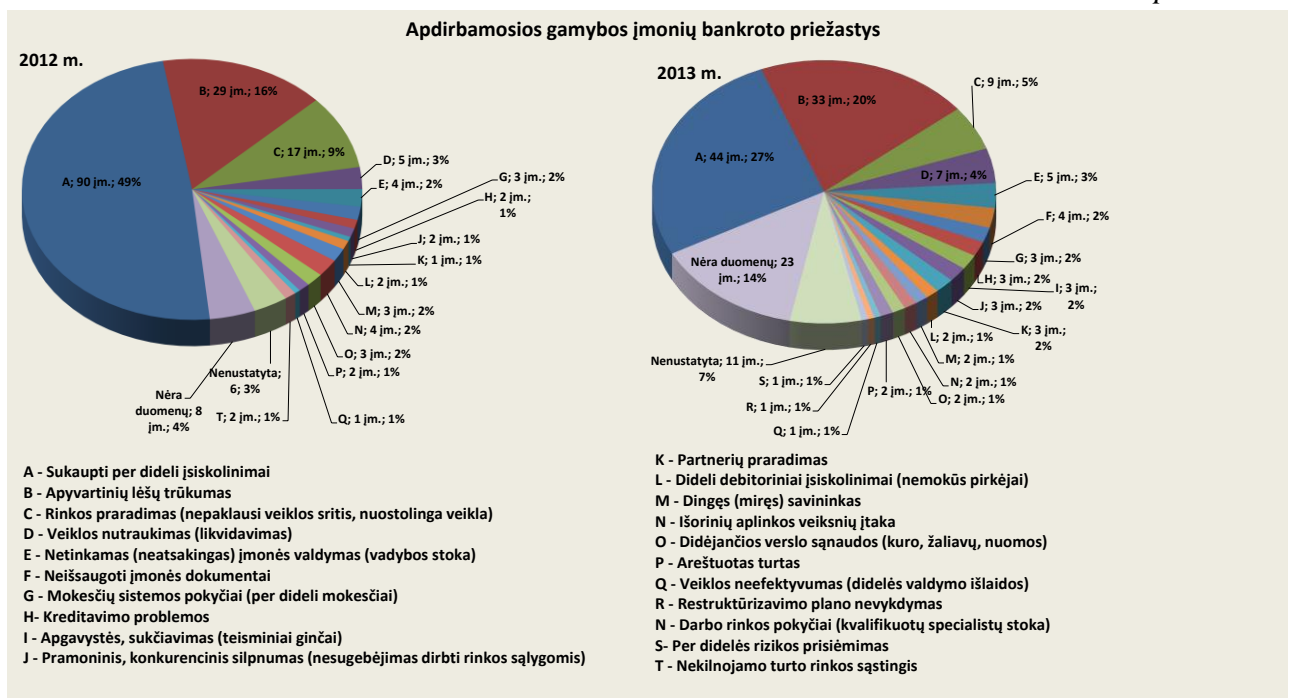
Analizuojant bankrutuojančių apdirbamosios gamybos įmonių pasiskirstymą pagal bankroto proceso iniciatorius matyti, kad didžiąją dalį per metus pradėdamų bankroto procesų inicijuoja kiti kreditoriai. Per 2013 m. išaugo savininkų inicijuotų apdirbamosios gamybos įmonių bankroto procesų skaičius, o VMI iniciatyva pradėti 9 apdirbamosios gamybos įmonių bankroto procesai (6 proc. 2013 m. pradėtų bankroto procesų), kai tuo tarpu VMI nebuvo nė vieno iš 2012 m. pradėtų apdirbamosios gamybos įmonių bankroto procesų iniciatorių (žr. 15 paveikslą).

15 paveikslas

Išanalizavus apdirbamosios gamybos įmonių, kurioms 2012-2013 m. pradėti bankroto procesai, bankroto ataskaitose nurodytas bankroto (nemokumo) priežastis, matyti, kad dažniausiai apdirbamosios gamybos, kaip ir statybos, įmonių bankrotas siejamas su sukauptais per dideliais įsiskolinimais ir apyvartinių lėšų trūkumu (žr. 16 paveikslą). Tikėtina, kad gamybos įmonėse per dideli išpareigojimai dažniausiai sukaupiami skolinantis investicijoms, t. y. naujiems įrenginiams ir technologijoms įsigyti ar jiems tobulinti.

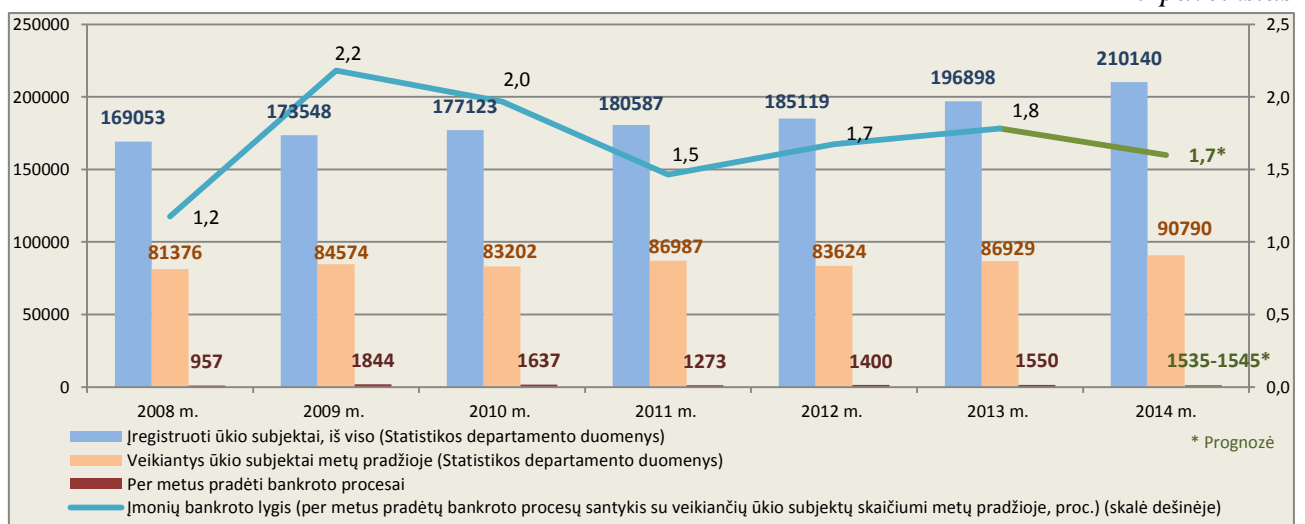
16 paveikslas

Įmonių bankroto tendencijų prognozės

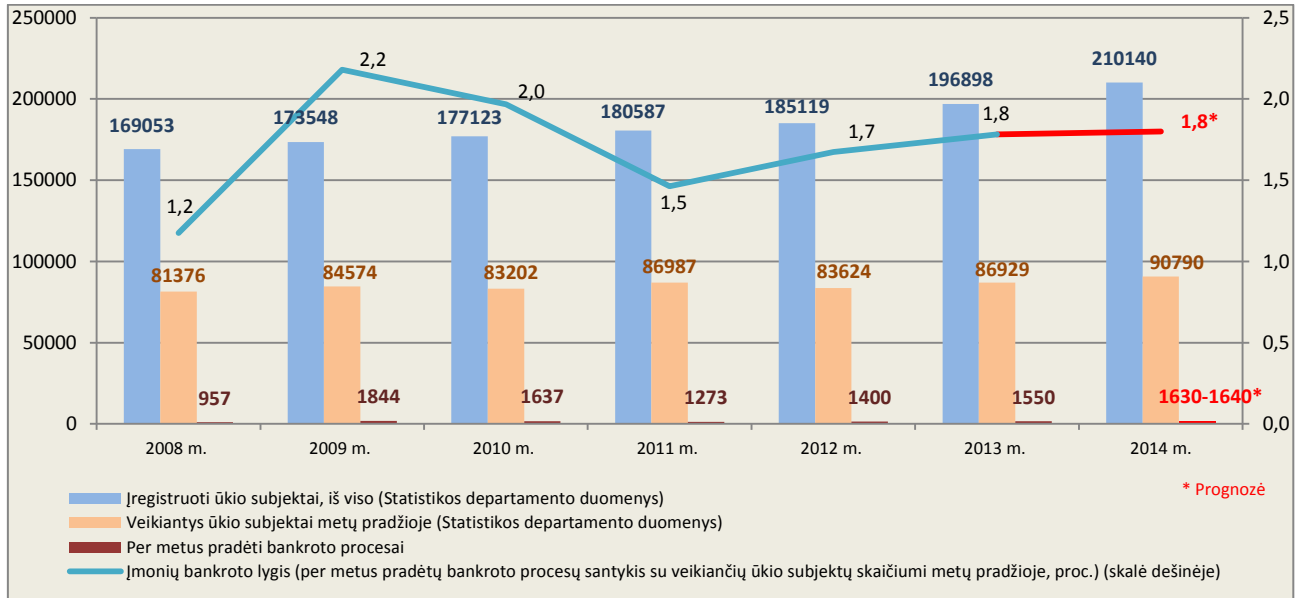
Atsižvelgiant į tai, kad paskutinių 3 metų (2011-2013 m.) įmonių bankroto lygis šalyje vidutiniškai siekė 1,6 proc., tikėtina, kad per 2014 m. įmonių bankroto lygis šalyje gali palaiapsniui mažėti ir pasiekti 1,7 proc. Tokiu atveju, per 2014 m. įmonių bankroto skaičius sumažėtų beveik 1 proc., t. y. bankroto procesai galėtų būti pradėti apie 1535-1545 įmonių (žr. 17 paveikslą).

17 paveikslas

Jei per 2014 m. įmonių bankroto lygis šalyje išliks panašus, t.y. 1,8 proc., atsižvelgiant į 2014 m. pradžioje šalyje veikusių ūkio subjektų skaičių, per 2014 m. įmonių bankroto skaičiaus augimas sudarytų apie 6 proc., t. y. bankroto procesai galėtų būti pradėti apie 1630-1640 įmonių (žr. 18 paveikslą).

18 paveikslas

Atkreiptinas dėmesys, kad Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos nedisponuoja nemokių įmonių duomenimis, t.y. neturi pilnų duomenų apie įmones, kurių įsipareigojimai viršija jų turimą turtą ir yra tikimybė, kad bus pradėtas bankroto procesas, todėl šios įmonių bankroto skaičiaus augimo/mažėjimo 2014 m. prognozės gali nepasitvirtinti.

Direktorius

Alvydas Geigalas